

AUGUST STRINDBERG

Močnejša (1889)

Prizor

PREVOD IN OPOMBE: NADA GROŠELJ

Osebi

Gospa X; igralka, poročena.

Mademoiselle Y; igralka, neporočena.

Prizorišče

Kotiček v damski kavarni; dve železni mizici, rdeča žametna zofa in nekaj stolov.

GOSPA X

vstopi v zimskem klobuku in plašču z lepo japonsko košarico na roki.

MLLE Y

sedi pred napol prazno steklenico piva in bere ilustriran časopis, ki ga pozneje zamenja z drugim.

GOSPA X

Dober dan, Amelija, ljubica! – Takole sama posedaš na božični večer, kakor kakšen nesrečen samec!

MLLE Y

se ozre od časopisa, pokima in bere dalje.

GOSPA X

Veš, da mi je prav hudo, ko te vidim sólo samcato v kavarni, in še na božični večer. Tako mi je hudo kot nekoč v Parizu, ko sem videla v restavraciji poročno družbo in je nevesta brala smešnice, ženin je pa s pričami igral biljard. Uh! sem si mislila, če se je že začelo takole, kaj šele bo!

Na poročni večer je igral biljard! – No, ja, ona je pa brala smešnice, hočeš reči! Ne, to ni čisto isto!

NATAKARICA

vstopi, postavi pred gospo X skodelico čokolade in odide.

GOSPA X

Veš kaj, Amelija! *Zdaj* mislim, da bi bilo zate bolje, če bi ga obdržala! Se spomniš, da sem ti prva rekla: oprosti mu! Se spomniš? – *Zdaj* bi bila lahko poročena in bi imela dom; se spomniš lanskega božiča, kako srečna si bila, ko si šla obiskat starše tvojega zaročenca na deželo; kakšno hvalo si pela domači sreči in si si prav želela stran od gledališča? – Ja, Amelija draga, čez dom ga ni – zatem pride gledališče – pa otroci, vidiš – ne, tega ti ne razumeš! –

MLLE Y

se zaničljivo namrdne.

GOSPA X

spije nekaj žličk iz skodelice, nato odpre košarico in pokaže božična darila.

Boš videla, kaj sem kupila za moje pujske – – -Iz košarice vzame lutko.- Samo poglej si jo! Tale bo za Lizo! Ali vidiš, da zna vrteti z očmi in obračati glavo! A? – Tole je pa Morčkova pokalica – -jo nabije in ustrelji proti Mlle Y.

MLLE Y

se prestrašeno zdrzne.

GOSPA X

Si se ustrašila? Si mislila, da te hočem ustreliti? A? – Mejdun, če nisi res pomislila tega! Če bi hotela *ti* ustreliti *mene*, ne bi bila tako presenečena, ker sem ti pač prekrizala načrte – in vem, da tega nikoli ne boš mogla pozabiti – pa čeprav sem bila popolnoma nedolžna. Še zmeraj misliš, da sem te jaz umazala pri Velikem gledališču, pa te nisem! Nisem, čeprav tako misliš! – Pa saj nima smisla, da govorim, ker kljub vsemu kriviš mene! -Iz košarice vzame par izvezanih copat.- Tele bojo pa za možička! S tulipani, ki sem jih sama izvezla – meni so seveda tulipani odvrtni, ampak on bi jih imel pri vsem.

MLLE Y

ironično in radovedno dvigne pogled z lista.

GOSPA X

vtakne roko v vsako copato.

Lej, kakšne majhne nogice ima Bob – a? In morala bi ga videti, kakšno elegantno hojo ima! Ti ga nikoli nisi videla v copatah! -Mlle Y se glasno zasmije.- Poglej, boš videla!

S copatama se sprehodi po mizici.

MLLE Y

se glasno zasmije.

GOSPA X

No, vidiš, kadar je jezen, pa takole zacopota: “Kaj! Preklete služkinje, ki se niti kave ne naučijo skuhati! Uh! Zdaj še stenja pri luči niso pošteno prirezale te butare!”

Potem pa zapiha pri tleh in ga zazebe v noge: "Brrr, kakšen mraz; pa te brezupne trape, ki še ognja ne znajo obdržati v kaminu!"

S podplatom ene copate podrgne po vrhu druge.

MLLE Y

se zahahlja.

GOSPA X

Potem pa pride domov in mora iskati copate, ki mu jih je Mari spravila pod sekreter ... Oh, saj se je grdo takole delati norca iz svojega možička. Vsekakor je prijazen – dober možakarček je – takega moža bi morala imeti ti, Amelija! – Kaj se smeješ? A? A? – Vidiš, pa tudi to vem, da mi je zvest; vem, ja! Ker mi je sam povedal ... kaj se režiš! – da se je takrat, ko sem bila na turneji na Norveškem, prismolila tista zoprna Frédérique in ga hotela zapeljati – si moreš misliti, kako brezsravno! -Premor.- Oči bi ji izkopala iz jamic, če bi prišla k nam, ko sem bila doma. -Premor.- Še sreča, da mi je Bob že sam povedal, tako da nisem zvedela iz čenč! -Premor.- Pa Frédérique ni bila edina, kar verjemi mi! Ne vem, na *mojega* moža so babnice čisto nore. Najbrž mislijo, da ima kaj besede pri gledaliških angažmajih, ker pač dela na ministrstvu! – Mogoče si ga še ti lovila! – Nič kaj ti nisem zaupala – ampak zdaj *vem*, da mu ni bilo do tebe; da imaš ti nekaj proti njemu, se mi je pa že od nekdaj zdelo!

Premor.

V zadregi se gledata.

GOSPA X

No, kakor koli že, nocoj pridi k nam domov, Amelija, in pokaži, da nisi jezna na nas – vsaj name ne! Ne vem, tako mučno mi je, da bi bila s kom sprta – zlasti s *teboj*. Mogoče zato, ker sem ti takrat pre-

križala načrte – *rallentando*¹- ali pa – saj sploh ne vem – zakaj prav-zaprav!

Premor.

MLLE Y

radovedno motri gospo X.

GOSPA X

zamišljeno.

Tako hecno je bilo z najinim poznanstvom – ko sem te prvič videla, sem se te bala, tako bala, da si te nisem upala spustiti spred oči; ampak kamor koli sem se obrnila, zmeraj sem se znašla v tvoji bližini – nisem si ti upala biti nasprotnica, zato sem ti postala prijateljica. Kadar si prišla k nam domov, pa je zmeraj zaškripalo, ker sem videla, da te moj mož ne prenaša – in zato sem se počutila nelagodno, kot če ti obleke ne stojijo prav – in na vse načine sem ga poskušala pripraviti do tega, da bi bil prisrčen s tabo, ampak vse bob ob steno – dokler se nisi zaročila! Takrat pa sta se tako silovito spoprijateljila, da se mi je za hip zazdelo, kot da si upata pokazati svoja prava čustva šele zdaj, ko si pospravljena na varno – in tako – kako je že bilo potem? – ljubosumna nisem postala – res hecno – In spomnim se, da sem ga pri krstu, ko si šla za botra, prisilila, da te je poljubil – in te tudi je, ampak ti si se tako zmedla – se pravi, takrat tega nisem opazila – pa tudi pozneje nisem pomislila na to – sploh nisem pomislila vse do – zdaj!

Sunkovito vstane.

Zakaj molčiš? Ves čas ne zineš niti besede, samo mene pustiš, da govorim! Sediš s temi tvojimi očmi in vlečeš iz mene vse misli, ki

¹ *rallentando*: pojemajoče.

so čepele notri kot svilene niti v zapredku – misli – mogoče sumničenja – naj pomislim – Zakaj si razdrla zaroko? Zakaj po tem nesrečnem dogodku nikoli več nisi prišla v našo hišo? Zakaj nočeš priti k nam nocoj?

MLLE Y

po vsem videzu hoče spregovoriti.

GOSPA X

Tiho! Nič ti ni treba reči, že vse razumem! – Zato in zato in zato! – Seveda! Zdaj se vse izide! Tako je! – Fej, nočem sedeti za isto mizo s teboj!

Preseli svoje stvari na drugo mizico.

Zato sem mu morala vesti tulipane na copate, čeprav jih sovražim – ker jih imaš rada ti; zato -vrže copate na tla- sva morala vsako poletje na Mälaren,² ker ti ne prenašaš morja;³ zato je moralo biti mojemu fantku ime Mauritz, ker je bilo to ime tvojega očeta, zato sem morala nositi tvoje barve, brati tvoje pisatelje, jesti tvoje najljubše jedi, piti tvoje pijače – recimo tvojo čokolado; zato – o bog – pošastno je, če samo pomislim, pošastno! – vse, vse je s tebe prešlo name, celo tvoje strasti! – Tvoja duša je zlezla v mojo kakor črv v jabolko in žrla in žrla, vrtala in vrtala, dokler ni ostala samo še lupina in kupček črne moke! Hotela sem pobegniti pred tabo, pa nisem mogla; kot kača si prežala s temi črnimi očmi in me uročila – čutila sem, kako se mi peruti dvignejo samo zato, da me spet povlečejo

² *Mälaren*: jezero s številnimi otoki zahodno od Stockholma.

³ *morja*: v izvorniku Saltsjön (“Slano jezero” ali “Slano morje”) – zaliv Baltskega morja, ki sega od stockholmskega arhipelaga do samega mesta Stockholm. Izraz najdemo tudi v poimenovanjih za razne druge dele Baltika v stockholmski regiji; nasprotje teh so kopenska jezera, kot je Mälaren.

dol; z zvezanimi nogami sem ležala v vodi in močnejše ko sem zamahovala z rokami, globlje sem se potiskala dol, dol, dokler nisem potonila do dna, kjer si prežala ti kot orjaška rakovica, da me vkleščiš – in zdaj ležim tam.

Fej, kako te sovražim, sovražim, sovražim! Ti, ti pa samo sediš in molčiš, mirno, brezbrizno, vseeno ti je, ali je petek ali svetek, božič ali novo leto, ali so drugi srečni ali nesrečni, niti sovraštva ne zmoreš niti ljubezni, negibna si kot štoklja pred mišjo luknjo – sama plena nisi mogla čapniti, nisi mu mogla slediti, lahko pa si ga utrudila s čakanjem! V svojem kotu sediš – veš, da se po tebi imenuje “mišelovka”? – in bereš svoje časopise, da bi videla, ali gre komu slabo, ali je kdo zagazil v nesrečo, ali so koga odpustili iz gledališča; sediš in motriš svoje žrtve, tehtaš svoje možnosti, kot ocenjuje pilot brodolom, in sprejemaš poklone!

Uboga Amelija! Veš, da mi je kljub temu hudo zate? Ker vem, da si nesrečna, nesrečna, kot so ranjenci, in zlobna, ker si ranjena! – Ne morem biti jezna nate, pa čeprav bi to hotela – saj si konec koncev na slabšem ti – ja, tisto z Bobom me prav figo briga! – kaj mi pravzaprav mar! – In čisto vseeno je, ali si me naučila piti čokolado ti ali kdo drug! –

Spije žličko iz skodelice.

Pametnjakarsko. – Sicer pa je čokolada zelo zdrava! In če sem se od tebe naučila oblačiti – pač *tant mieux*⁴ – to je mojega moža samo še močnejše priklenilo name – kjer sem jaz dobila, si ti izgubila – ja, po nekaterih znakih sodeč mislim, da si ga že izgubila! – Zame si gotovo imela v načrtu, da bom šla po svoje – kakor si šla ti in ti je zdaj žal – ampak, vidiš, jaz ne bom! – Ne smemo biti malenkostni, vidiš! In zakaj naj vzamem samo tisto, česar noče nobena druga? –

⁴ *tant mieux*: toliko bolje.

Če prav pomislim, sem v tem trenutku mogoče res močnejša – od mene navsezadnje nikoli nisi ničesar dobila, samo dajala si – zdaj pa se mi je zgodilo kot tatici – ko si se zbudila, je bilo že moje, kar si pogrešila!

Zakaj bi sicer v tvoji roki vse izgubilo vrednost, se izjalovilo? S svojimi tulipani in strastmi nisi znala obdržati ljubezni nobenega moškega – jaz pa sem jo; od svojih pisateljev se nisi mogla naučiti umetnosti življenja, kot sem se je jaz; nobenega Morčka nisi dobila, pa čeprav je bilo tako ime tvojemu papanu!

Vstane in pobere copate.

Zdaj grem domov – in tulipani z mano – *tvoji* tulipani! Ti se nisi znala ničesar naučiti od drugih, nisi se znala upogniti – zato si se zlomila kot suh trst – jaz pa ne!

Hvala ti, Amelija, za vse dobre nauke; hvala, da si mojega moža naučila ljubiti! – Zdaj grem domov in ga bom ljubila!

Odide.

Konec.